

Gerard Kramer

Wee en weeën

WoordStudie

Openbaring 9:12

De vertaling van Openbaring 9:12 plaatst de vertalers voor een interessant probleem, en wel bij de vertaling van het woord 'wee'. De gemaakte keuze kan voor misverstanden zorgen, vooral omdat het woord in dit vers ook in het meervoud wordt gebruikt. Vergelijk eens de volgende vertalingen met elkaar, en stel uzelf daarbij de volgende vraag: om wat voor soort wee of weeën gaat het hier?

SV Het ene wee is weggegaan, ziet, er komen nog twee weeën na dezen.

NBG Het eerste wee is voorbijgegaan: zie, nog twee weeën komen hierna.

**Voorhoeve-
vertaling** Eén wee is voorbij, zie er komen nog twee weeën hierna.

Willibrord Het eerste 'wee' is voorbij, maar nog twee komen hierna.

Telos Eén 'Wee!' is voorbijgegaan, zie, er komt nog twee keer een 'Wee!' hierna.

NBV Het eerste wee is voorbij, maar er komen er nog twee!

**Naardense
Bijbel** Het eerste 'wee' is voorbij; zie, er komen na deze nog twee weeën!

BGT	Als dat gebeurd is, is de eerste ramp voorbij, maar er zullen er nog twee komen!
Het Boek	De eerste vreselijke gebeurtenis is voorbij; maar kijk, er komen er nog twee!

Twee vertalingen doen niet mee

De beide laatste vertalingen, BGT en Het Boek kunnen bij dit vergelijkend vertalingen-onderzoek buiten beschouwing blijven: zij vertalen het woord ‘wee’ niet, maar geven er een uitleg van. Dat noemen we een interpreterende of verduidelijkende vertaling. Dat kan nuttig zijn, maar Bijbelvertalingen die zo werken bieden een mix van vertaling en uitleg. Naar mijn mening hebben vertaling en uitleg zeker met elkaar te maken, maar mag de uitleg nooit de vertaling vervangen. De lezer moet kunnen zien waar hij aan toe is; uitlegkundige suggesties horen in voetnoten thuis, of in Bijbelcommentaren.

Het misverstand en de oplossing

Jarenlang heb ik zelf gedacht dat het in Openbaring 9:12 om *barensweeën* ging. Dat kwam doordat ik ben opgegroeid met de 4^e druk van de Voorhoevevertaling (1966), en daarnaast SV en NBG ter beschikking had. In deze drie vertalingen is namelijk sprake van ‘weeën’. Toen ik later het Griekse Nieuwe Testament ging bestuderen, zag ik dat de gedachte aan barensweeën hier onjuist was. Het gaat namelijk niet om een zelfstandig naamwoord, maar om een zogenaamde interjectie, een tussenwerpsel – simpel gezegd om een uitroep, en wel de uitroep ‘wee!’. In het Grieks is dit ‘*ouai*’, in het Latijn ‘*vae*’. Als de Romeinen tijdens een aanval op hun tegenstanders afrenden, riepen ze vaak ‘*Vae, victis!*’, dat is: ‘Wee de overwonnenen!’. Zo probeerden ze de vijand angst in te bezemen, door hen alvast als overwonnenen aan te duiden, en daaraan het onheilspellende ‘wee’ toe te voegen, met de onuitgesproken gedachte: ‘Het loopt slecht met jullie af’.

Dat het in Openbaring 9:12 niet om barensweeën gaat, had ik trouwens ook in de Nederlandse Bijbelvertalingen van vóór 1982 – het verschijningsjaar van de Telosvertaling – kunnen zien, als ik beter had gekeken en nagedacht. SV, NBG en Willibrord vertalen immers ‘*het wee*’, terwijl het bij een barenswee om ‘*de wee*’ gaat – en een barenswee is in het Grieks een *oodis* of *oodin*. Het komt voor in

Matteüs 24:8; Marcus 13:8; Handelingen 2:24 en 1 Tessalonicenzen 5:3. Daarmee hangt samen het werkwoord *oodinoo*, dat letterlijk ‘barenweeën hebben’, ‘in barensood zijn’ betekent (zie Gal. 4:19, 27; Openb. 12:2).

Nog een probleem?

Een tweede probleem zit hem in het feit dat Openbaring 9:12 het woord ‘wee’ eerst een keer in het enkelvoud en daarna in het meervoud heeft, en wel door er het hoofdtelwoord ‘twee’ voor te zetten. Letterlijk staat er: *‘Wee één is voorbijgegaan; zie er komt nog twee wee hierna’* – waarbij dan ook nog eens een extra probleem is dat er voorafgaand aan ‘wee één’ een lidwoord staat. Dat is merkwaardig, want in het Nederlands kunnen woorden als ‘ach!’, ‘o!’, ‘au!’ of ‘foei!’ niet van een lidwoord worden voorzien. Ook in het Grieks is dat vreemd, maar het gebeurt toch, maar dan als er een rangtelwoord bij staat: in Openbaring 11:14 is sprake van het tweede resp. het derde ‘wee!’. Als er nu in Openbaring 9:12 in plaats van ‘één’ het woord ‘eerste’ en in plaats van ‘twee’ de woorden ‘de tweede’ hadden gestaan, was de vertaling, ook van het lidwoord, minder problematisch geweest.

Uiteindelijk zijn de beide problemen – de woordsoort van ‘wee’ en de kwestie van het lidwoord – in de Telosvertaling opgelost door het lidwoord niet te vertalen en vervolgens te werken met aanhalingstekens – zodat de lezer ziet dat het om een uitroep gaat – en ‘twee wee’ te vertalen als *twee keer een ‘Wee!’*. U kunt, nu u dit allemaal gelezen hebt, nog eens kijken wat u vindt van de vondsten van de andere vertalers.

Oude Sporen 2018

